

بررسی راه‌های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در آموزش و پرورش^۱

دکتر رمضان جهانیان*

چکیده: این پژوهش با هدف بررسی و شناسایی راه‌های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در آموزش و پرورش با روش پیمایشی اجرا گردیده است. حجم جامعه آماری این تحقیق همه مدیران مدارس به تعداد ۹۲۷ نفر و کارکنان ادارات آموزش و پرورش استان ۸۸۴ نفر و اولیای دانش‌آموزان به تعداد ۱۵۳۱۲۶ نفر و حجم نمونه آماری به کمک جدول تعیین حجم نمونه مورگان در هر یک از طبقات یاد شده به ترتیب عبارتند از ۲۶۹ نفر مدیر، ۲۶۵ نفر کارمند و ۱۹۲ (۲÷۳۸۴) نفر ولی دانش‌آموز که با روش تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده‌اند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته که دارای ۴۸ سوال پنج‌گزینه‌ای با استفاده از مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت تهیه گردید. روایی پرسشنامه توسط بیست نفر از صاحب‌نظران بررسی شد و پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه و ضریب پایایی ۰/۷۲ به دست آمد. نتایج به دست آمده نشان داد که مهم‌ترین راه‌های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در آموزش و پرورش می‌تواند در شش قلمرو شامل: امور مربوط به آموزش و تدریس، امور مربوط به دانش‌آموزان، امور مربوط به کارکنان، رابطه مدرسه با جامعه، تجهیزات و امکانات مورد نیاز و امور مالی و اداری واحدهای آموزشی قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: مشارکت، تقویت، مدیران مدارس، اولیای دانش‌آموزان، کارکنان ادارات، آموزش و پرورش

۱- این مقاله برگرفته شده از طرح پژوهشی بررسی راه‌های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در آموزش و پرورش از نظر مدیران مدارس، اولیاء دانش‌آموزان و کارکنان ادارات آموزش و پرورش استان سمنان که به سفارش شورای تحقیقات سازمان آموزش و پرورش استان، توسط نویسنده مقاله، اجرا شده است.

* استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج Ramezan.jahanian@yahoo.com

مقدمه

مشارکت^۱ یک نیاز سرشتی انسان است. انسان بر پایه‌ی آفرینش خویش نیاز به تعلق و پیوند با دیگران دارد خوی اجتماعی بودن در وی نهفته است. بیان اندیشمندان بر اینکه انسان یک هستی اجتماعی است مبین آن است که انسان به صورت طبیعی و بر اساس سرشت خویش داوطلب کار و زندگی با دیگران است. نهادهای بنیادی که انسان در آنها پرورده می‌شود و زندگی را پی می‌گیرد به‌طور عمومی، پاسخی به نیاز مشارکت فراهم می‌آورند. (جهانیان، ۱۳۸۸).

نظام اجتماعی و حیات سیاسی جامعه بشری به تعاون و مشارکت اعضای آن بستگی دارد. این امر از طریق همیاری‌های مردمی استوار می‌گردد و آموزش و پرورش به عنوان مهمترین نظامی اجتماعی نیازمند مشارکت و همکاری همه اجزای آن است. این نظام بدون مشارکت مؤثر مردم و کارکنان در ابعاد علمی، فرهنگی، اقتصادی و عاطفی نمی‌تواند فرایند تعلیم و تربیت را به خوبی عملی سازد.

با هر نگرشی که مشارکت را مورد مطالعه قرار دهیم، این نکته را نمی‌توان انکار کرد که مشارکت در عمل چنان کامیاب بوده است که به طور گسترده و در بیشتر کشورهای پیشرفته جهان پذیرش عام یافته است. بی‌شک چنین مقبولیتی در سایه اثربخشی مشارکت در بالا بردن بهره‌وری سازمان‌ها، توسعه دموکراسی، بهبود روابط کار و مانند اینها بدست آمده است. در این راستا، یکی از نهادهایی که به لحاظ ماهیت فعالیت‌ها، ضرورت مشارکت همه عناصر و عوامل آنرا هویدا می‌باشد، آموزش و پرورش است (جهانیان، ۱۳۸۷).

مشارکت عبارت است از ایجاد نوعی همبستگی^۲، تعلق و تلاش جمعی میان افراد جامعه به منظور نیل به نظام عادلانه اجتماعی (سپهری، ۱۳۸۴).

مشارکت درگیری ذهنی و عاطفی اشخاص است در موقعیت‌های گروهی که آنان را بر می‌انگیزد تا برای دستیابی به اهداف گروهی، همدیگر را یاری دهند و در مسئولیت کار شریک شوند. بر اساس تعریف فوق درگیر شدن، یاری دادن و مسئولیت‌پذیری سه ویژگی مهم مشارکت می‌باشد (صالحی، ۱۳۸۰).

فاجرلیند^۳ (۱۹۹۱) معتقد است، آموزش و پرورش نظامی است باز، از این رو عوامل متعددی بر آن اثر می‌گذارد و هر یک به نوبه خود از آن اثر می‌پذیرد. به عبارتی دیگر برای رشد اقتصادی،

1- participation

2- correlation

3- Fagerlind

سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و ایدئولوژیکی و جز این ها، رشد و بالندگی آموزش و پرورش اجتناب ناپذیر است. به این ترتیب مشارکت نهادها و سازمان های گوناگون نیز الزامی است.

فقهی (۱۳۸۱) مهمترین دست آوردهای مشارکت را افزایش کیفیت کار^۱ و برتر شدن کیفیت زندگی کاری، افزایش روحیه وفاداری سازمانی، فزونی گرفتن پیوندهای صلح آمیز بین بالادستان با زیردستان و همکاران، افزایش میزان انگیزه و علاقه مندی به کار، کاهش تعارض، دشمنی و رقابت کوبنده و ناسالم، کم شدن ضرورت تنبیه و مجازات، کاهش ضایعات، کاهش ترک خدمت، غیبت و تأخیر در کار و کاهش ناخشنودی مشتریان می داند.

علاوه بر مزایایی که برای مشارکت گفته شد، مشارکت دارای موانع و محدودیت هایی است از جمله: جهل، خودخواهی و خود محوری، نداشتن اعتماد به دیگران، نبود کنجکاوی، نبود همدلی، نداشتن انعطاف ذهنی، احساس همکاری، مغایرت اهداف فرد و سازمان، وجود سبک های مختلف مدیریت و رهبری در سازمان، احساس بیم و خطر از مشارکت هر یک از طرفین، عدم وجود خصلت های کار گروهی در میان کارکنان، عدم ایجاد بستر فرهنگی مناسب برای مشارکت، کمبود آزمون های لازم و ضعف مدیریت (زارعی ۱۳۸۵).

میرکمالی (۱۳۷۵) در پژوهشی تحت عنوان «مشارکت در تصمیم گیری در امور آموزشی و همبستگی آن با اثربخشی^۲ و کارایی^۳ سازمان های آموزشی» نشان داد که: اگر اثربخشی و کارایی را، راه رسیدن به اهداف سازمانی و فردی بدانیم و برای آن نیز شاخص هایی مثل تولید و بازدهی کمی و کیفی، رشد، توسعه نوآوری و خلاقیت و رضایت شغلی، استفاده بهینه از منابع، انگیزش، جو سازمانی و غیره، فائل شویم بین مشارکت و شاخص های اثربخشی و کارایی همبستگی مثبت و معنی داری وجود دارد.

احمدی (۱۳۷۵) - در بررسی میزان تمایل معلمان به شرکت در تصمیم گیری های آموزشی نشان داد که رابطه ی بین جنسیت و میزان تمایل معلمان به مشارکت در تصمیم گیری ها وجود ندارد. دوره تحصیلی و میزان تحصیلات بر میزان تمایل معلمان به مشارکت تأثیر دارد. همچنین میزان تحصیلات و جنسیت تأثیر تعاملی بر میزان مشارکت معلمان بر تصمیم گیری ها ندارد.

1- quality
2- effectiveness
3- efficiency

آهنگران (۱۳۷۶) در بررسی تأثیر آموزش مشارکت اولیاء بر رشد اجتماعی و پیشرفت تحصیلی فرزندان نشان داد که آموزش مشارکت اولیاء توانسته است بر رشد انضباط، بهداشت، مسئولیت پذیری، (که جملگی رشد اجتماعی می‌باشند) و پیشرفت تحصیلی مؤثر باشند.

قاسمی پویا (۱۳۸۰) در پژوهش خود راه‌های تقویت فرهنگ مشارکت مردم در آموزش و پرورش را از سه طریق به شرح زیر نشان داد:

الف- آگاه‌سازی از طریق عوامل و عناصر آموزش و پرورش از جمله: آگاه‌سازی از طریق مدیران، معلمان، شاگردان، کتاب‌های درسی، آگاه‌سازی از طریق تشکلات اداری و ستادی

ب- آگاه‌سازی از طریق عوامل خارج از آموزش و پرورش از جمله: اختصاص برنامه خاص در صدا و سیما، فعال کردن رسانه‌های گروهی، دولتمردان و نمایندگان مجلس، مطرح کردن اهمیت و ضرورت مشارکت‌های مردمی در نمازهای جمعه

ج- آگاه‌سازی از طریق انجام پژوهش‌ها، تشویق و ترغیب مشارکت کارکنان، برنامه ریزی و نهادینه کردن جلب مشارکت‌ها

سازمان آموزش و پرورش خوزستان (۱۳۸۱) در پژوهشی با عنوان «شناسایی راه‌های جلب مشارکت مؤثر مردمی در توسعه آموزش و پرورش در ابعاد برنامه ریزی و فرهنگی» نشان داد که یکی از مهم‌ترین راه‌های سوق دادن امکانات و توسعه مشارکت مردم در آموزش و پرورش و افزایش ظرفیت‌های آموزشی، افزایش مشارکت بخش خصوصی در آموزش و پرورش می‌باشد.

سپهری (۱۳۸۴) در پژوهشی با عنوان «بررسی راه‌های جلب مشارکت مردمی در آموزش و پرورش» نشان داد که اساسی‌ترین راه در جهت مشارکت دادن فعال مردم در امر آموزش و پرورش آگاه نمودن آنان با چگونگی مشارکت و انواع مشارکت مورد نظر است. این پژوهشگر مهم‌ترین راه‌های مشارکت در آموزش و پرورش را حضور همه جانبه اولیای و مربیان در تصمیم‌گیری‌های آموزشی، پژوهشی و اداره مدرسه، اطلاع‌رسانی دقیق و به موقع درباره وضعیت تحصیلی و تربیتی دانش‌آموزان، قدردانی از فعالیت‌ها و همکاری مدرسه، ایجاد فضای لازم برای رشد و شکوفایی استعدادها، دانش‌آموزان، استفاده مناسب از توانمندی‌های اولیای و مربیان، برگزاری جلسات مشترک اولیای و مربیان به طور مستمر و کیفیت بخشی به امر آموزش در مدارس می‌داند.

جهانیان (۱۳۸۴) در پژوهشی به نام «بررسی پیش‌نیازهای اجرای مدیریت مشارکتی در مدارس شهر تهران از دیدگاه مدیران، معلمان و معاونان» نشان داد که چهار بعد اساسی پیش‌نیازهای اجرای

مدیریت مشارکتی در مدارس عبارتند از: بسترسازی نظام مشارکت، نظام‌دهی به مشارکت، تکامل تدریجی نظام مشارکت، سرپرستی و اداره نظام مشارکت.

عباسی (۱۳۸۵) در پژوهشی مهم‌ترین راه‌های افزایش مشارکت مردمی در آموزش و پرورش را تغییر نگرش مردم نسبت به مشارکت، تمرکز زدایی در آموزش و پرورش، استفاده از قابلیت‌های اولیاء در مدارس، تقویت تشکل‌های مردمی، خصوصی سازی آموزش و پرورش، گسترش تبلیغات صدا و سیما در مورد مشارکت در آموزش و پرورش، مدرسه محوری، استمداد از شوراهای شهر و روستا، تأسیس مدارس فنی و حرفه ای می‌داند.

گرشبرگ^۱ (۱۹۹۹) در پژوهشی با عنوان «توسعه مشارکت مؤثر والدین در آموزش و پرورش» نشان داد که مشارکت اولیاء دانش آموزان در امور مختلف مدرسه نقش سازنده‌ای در موفقیت مدیریت آموزشی دارد.

کوتز^۲ (۲۰۰۳) در پژوهشی نشان داد که مشارکت دانش آموزان و دانشجویان در فرآیند آموزش سهم بسیاری در درک بهتر، ارتقای کیفیت و افزایش رضایت مندی فراگیران دارد. همچنین مشارکت دانش آموزان و دانشجویان در فرآیند فعالیت‌های آموزش تأثیر بسزایی در رشد اجتماعی آنان دارد.

با توجه به اینکه در حال حاضر مشارکت مردم در آموزش و پرورش کشور محدود می‌باشد. لذا پژوهش حاضر به دنبال بررسی و شناسایی راه‌های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در آموزش و پرورش به شرح زیر اجرا گردید.

هدف پژوهش حاضر بررسی و شناسایی راه‌های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در آموزش و پرورش است که با روش پیمایشی^۳ به اجرا درآمد.

روش

روش استفاده شده در این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی و تحقیقات کاربردی است.

1- Gershberg

2- Kotze

3- survey

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه گیری

شامل کلیه مدیران مدارس استان سمنان به تعداد ۹۲۷ نفر و کارکنان ادارات آموزش و پرورش استان ۸۸۴ نفر و اولیای دانش آموزان استان که تعداد دانش آموزان آن استان ۱۵۳۱۲۶ نفر در سال ۱۳۸۳ می باشد. به کمک جدول تعیین حجم نمونه مورگان^۱ در هر یک از طبقات یاد شده به ترتیب عبارتند از ۲۶۹ نفر مدیر، ۲۶۵ نفر کارمند و ۱۹۲ نفر ولی دانش آموز که با روش تصادفی طبقه ای^۲ انتخاب شده اند.

ابزار پژوهش

پرسشنامه محقق ساخته که دارای ۴۸ سوال پنج گزینه ای با استفاده از مقیاس پنج درجه ای لیکرت تهیه گردید. این ابزار دربرگیرنده شش بعد از قلمروهای وظایف مدیران آموزشی شامل: بعد آموزش و تدریس، بعد امور مربوط به دانش آموزان، بعد امور مربوط به کارکنان، بعد امور مالی و اداری، بعد رابطه مدرسه و اجتماع، و بعد تسهیلات و تجهیزات می باشد. روایی^۳ پرسشنامه توسط بیست نفر از صاحب نظران بررسی شد. پایایی^۴ پرسشنامه نیز با استفاده از آلفای کرانباخ^۵ محاسبه و ضریب پایایی ۰/۷۲ به دست آمد.

به منظور محاسبه، فراوانی، درصد، میانگین و انحراف استاندارد از آمار توصیفی استفاده شد، و جهت و شناسایی راه‌های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در آموزش و پرورش از مجذور خی و برای مقایسه نظرات گروه‌ها از آزمون تحلیل واریانس در قلمرو آمار استنباطی استفاده شده است.

یافته ها

۱ - راه‌های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در قلمرو آموزش و تدریس واحدهای آموزشی کدامند؟

1- Morgan
3- validity
5- Cronbach

2- stratified
4- reliability

جدول ۱: آزمون χ^2 مربوط به سوال یک پژوهش

فراوانی	گزینه	خیلی زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد
فراوانی مشاهده O	۱۵۰	۲۵۸	۱۹۰	۶۷	۱۰
فراوانی مورد انتظار E	۱۳۵	۱۳۵	۱۳۵	۱۳۵	۱۳۵
اختلاف (O - E)	۱۵	۱۲۳	۵۵	-۶۸	-۱۲۵
نتایج	$\chi^2 (م) = ۲۸۶/۱۳۳$		dF = ۴		

نتایج مندرج در جدول ۱ نشان می دهد که $\chi^2 (م)$ محاسبه شده با درجه آزادی ۴ در سطح اطمینان ۹۹ درصد عبارت است از $\chi^2 (م) = ۱۳/۲۷۶$ و $\chi^2 (ب)$ بحرانی، (جدول) عبارت است از $\chi^2 (ب) = ۱۳/۲۷۶$ بنابراین نتیجه گرفته می شود که:

$$\chi^2 (م) = ۱۳/۲۷۶ > \chi^2 (ب) (df=۴ و a=۰/۰۱) = ۱۳/۲۷۶$$

به عبارتی دیگر مجذور کای محاسبه شده از مجذور کای جدول در سطح اطمینان ۹۹ درصد بزرگتر است. لذا فرض صفر پژوهش رد و فرض آماری تأیید می گردد. بنابراین راه های ایجاد تقویت مشارکت اولیای دانش آموزان در آموزش و تدریس واحدهای آموزشی، عبارتند از همکاری و مشارکت در ایجاد هماهنگی بین فعالیت های آموزشی و پرورشی، مدرسه و خانواده، همکاری در برگزاری کلاس های فوق برنامه، مشارکت در جلسات شوراهای مدرسه، همکاری در شناسایی مشاغل و هدایت تحصیلی فراگیران، مشارکت در برگزاری مسابقات و همکاری در فعالیت های گروه های آموزشی.

۲- راه های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در قلمرو امور مربوط به کارکنان واحدهای آموزشی کدامند؟

جدول ۲: آزمون χ^2 مربوط به سؤال دو پژوهش

فراوانی	گزینه	خیلی زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد
فراوانی مشاهده O	۱۳۴	۱۷۴	۱۸۳	۱۲۶	۴۲
فراوانی مورد انتظار E	۱۳۱/۸	۱۳۱/۸	۱۳۱/۸	۱۳۱/۸	۱۳۱/۸
اختلاف (O - E)	۲/۲	۴۲/۲	۵۱/۲	-۵/۸	-۸۹/۸
نتایج	$\chi^2 (م) = ۹۴/۸۷۷$		dF = ۴		

نتایج مندرج در جدول ۲ نشان می‌دهد که χ^2 محاسبه شده با درجه آزادی ۴ و آلفای ۰/۰۱ عبارت است از: $\chi^2 = ۹۴/۸۷۷$ (م) و χ^2 بحرانی، یا جدول هم با درجه آزادی ۴ و آلفای ۰/۰۱ عبارت است از $\chi^2 = ۱۳/۲۷۶$ (ب) بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که:

$$\chi^2 (م) = ۹۴/۸۷۷۳ > \chi^2 (ب) (df=۴ \text{ و } a=۰/۰۱) = ۱۳/۲۷۶$$

به عبارتی دیگر مجذور کای محاسبه شده از مجذور کای جدول در سطح اطمینان ۹۹ درصد بزرگتر است. لذا فرض صفر پژوهش رد و فرض آماری تائید می‌گردد. بنابراین راه‌های ایجاد تقویت مشارکت اولیای دانش‌آموزان در امور مربوط به کارکنان واحدهای آموزشی عبارتند از: همکاری و مشارکت در تقدیر از معلمان فعال، مشارکت در برگزاری مراسم بزرگداشت مقام معلم، همکاری در ایجاد فضای مناسب، تکریم شخصیت علمی معلمان، همکاری در انجام سفرهای زیارتی - سیاحتی فرهنگیان و مشارکت در کاهش مشکلات اقتصادی کارکنان آموزش و پرورش.

۳ - راه‌های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در قلمرو امور مربوط به دانش‌آموزان کدامند؟

جدول ۳: آزمون χ^2 مربوط به سؤال سه پژوهش

فرآوانی	گزینه	خیلی زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد
فرآوانی مشاهده O	۲۰۹	۲۰۱	۱۵۸	۷۳	۱۴
فرآوانی مورد انتظار E	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱
اختلاف (O - E)	۷۸	۷۰	۲۷۱	-۵۸	-۱۱۷
نتایج	$\chi^2 (م) = ۲۱۹/۵۸۸$		df = ۴		

نتایج مندرج در جدول ۳ نشان می‌دهد که χ^2 محاسبه شده با درجه آزادی ۴ و آلفای ۰/۰۱ عبارت است از: $\chi^2 = ۲۱۹/۵۸۸$ (م) و χ^2 بحرانی، یا جدول هم با درجه آزادی ۴ و آلفای ۰/۰۱ عبارت است از $\chi^2 = ۱۳/۲۷۶$ (ب) بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که:

$$\chi^2 (م) = ۲۱۹/۵۸۸ > \chi^2 (ب) (df=۴ \text{ و } a=۰/۰۱) = ۱۳/۲۷۶$$

به عبارتی دیگر مجذور کای محاسبه شده از مجذور کای جدول در سطح اطمینان ۹۹ درصد بزرگتر است. لذا فرضیه صفر رد و فرضیه آماری آن تأیید می گردد. بنابراین راه های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در امور مربوط به دانش آموزان در واحدهای آموزشی عبارتند از: مشارکت و همکاری در تهیه هدایا و جوایز، شرکت در مراسم های مختلف واحدهای آموزشی، مشارکت در ارائه خدمات به دانش آموزان کم بضاعت، ارائه خدمات رفاهی به مدرسه، همکاری در برگزاری گردش های علمی، آموزشی و تربیتی، مشارکت در کاهش مشکلات اخلاق و تربیتی فراگیران و همکاری در ارائه خدمات بهداشتی در راستای تأمین سلامت جسمی و روانی فراگیران.

۴ - راه های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در قلمرو امور مالی و اداری واحدهای آموزشی کدامند؟

جدول ۴: آزمون χ^2 ، سؤال ۴ پژوهش

فراوانی	کزینه	خیلی زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد
فراوانی مشاهده O	۹۷	۲۵۹	۱۵۲	۱۲۲	۲۵
فراوانی مورد انتظار E	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱
اختلاف (O - E)	-۳۴	۱۲۸	۲۱	-۹	-۱۰۱
نتایج	$\chi^2 = ۲۲۳/۶۴۹$ (م)	$df = ۴$			

نتایج مندرج در جدول ۴ نشان می دهد که χ^2 محاسبه شده با درجه آزادی ۴ و آلفای ۰/۰۱ عبارت است از: $\chi^2 = ۲۲۳/۶۴۹$ (م) و χ^2 بحرانی، یا جدول هم با درجه آزادی ۴ و آلفای ۰/۰۱ عبارت است از $\chi^2 = ۱۳/۲۷۶$ (ب) بنابراین نتیجه گرفته می شود که:

$$\chi^2 = ۲۲۳/۶۴۹ > \chi^2 (ب) (df=۴ و a=۰/۰۱) = ۱۳/۲۷۶$$

به عبارتی دیگر مجذور کای محاسبه شده از مجذور کای جدول در سطح اطمینان ۹۹ درصد بزرگتر است. لذا فرضیه صفر رد و فرضیه آماری تأیید می گردد. بنابراین راه های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در امور مالی و اداری واحدهای آموزشی عبارتند از: همکاری و مساعدت در ارائه کمک های مالی و مادی به واحدهای آموزشی، همکاری به مدیریت واحدهای آموزشی، مشارکت و همکاری در جذب و جمع آوری کمک های مالی و مادی افراد و سازمان ها و تأمین هزینه های مصرفی واحدهای آموزشی.

۵- راه‌های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در قلمرو رابطه مدرسه و اجتماع کدامند؟

جدول ۵: آزمون χ^2 ، سؤال ۵ پژوهش

فراوانی	گزینه	خیلی زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد
فراوانی مشاهده O	۱۵۴	۲۳۸	۱۷۶	۶۷	۱۹
فراوانی مورد انتظار E	۱۳۰/۸	۱۳۰/۸	۱۳۰/۸	۱۳۰/۸	۱۳۰/۸
اختلاف (O - E)	۲۳/۲	۱۰۷/۲	۲۴۵/۲	-۶۳/۸	-۱۱۱/۸
نتایج	$\chi^2 (م) = ۲۳۴/۲۷۲$		$df = ۴$		

نتایج مندرج در جدول ۵ نشان می‌دهد که χ^2 محاسبه شده با درجه آزادی ۴ و آلفای ۰/۰۱ عبارت است از: $\chi^2 (م) = ۲۳۴/۲۷۲$ و χ^2 بحرانی، یا جدول هم با درجه آزادی ۴ و آلفای ۰/۰۱ عبارت است از $\chi^2 (ب) = ۱۳/۲۷۶$ بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که:

$$\chi^2 (م) = ۲۳۴/۲۷۲ > \chi^2 (ب) (df=۴ و a=۰/۰۱) = ۱۳/۲۷۶$$

به عبارتی دیگر مجذور کای محاسبه شده از مجذور کای جدول در سطح اطمینان ۹۹ درصد بزرگتر است. لذا فرضیه صفر رد شده و فرضیه آماری تأیید گردید. بنابراین راه‌های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در قلمرو رابطه مدرسه و اجتماع در واحدهای آموزشی عبارتند از: مشارکت در انجمن اولیاء، همکاری در برقراری ارتباط بین جامعه و مدرسه، مشارکت در انتقال فرهنگ دینی و ملی به دانش آموزان، آشنا نمودن فراگیران یا نهادها و سازمان‌های موجود در جامعه، انعکاس نظرات و انتظارات مردم به واحدهای آموزشی، تشکیل مراکز مشاوره جهت واحدهای آموزشی و مشارکت و همکاری جهت بهره‌گیری مدارس از مراکز فرهنگی و تربیتی موجود در جامعه.

۶- راه های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در قلمرو تسهیلات و تجهیزات کدامند؟

جدول ۶: آزمون χ^2 ، سؤال ۶ پژوهش

فرآوانی	گزینه	خیلی زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد
فرآوانی مشاهده O		۱۲۸	۲۰۳	۱۷۴	۱۱۹	۲۷
فرآوانی مورد انتظار E		۱۳۰/۲	۱۳۰/۲	۱۳۰/۲	۱۳۰/۲	۱۳۰/۲
اختلاف (O - E)		-۲/۲	۷۲/۸	۴۳/۸	-۱۱/۲	-۱۰۳/۲
نتایج		$\chi^2 (م) = ۱۳۸/۲۴۰$		df = ۴		

نتایج مندرج در جدول ۶ نشان می دهد که χ^2 محاسبه شده با درجه آزادی ۴ و آلفای ۰/۰۱ عبارت است از: $\chi^2 (م) = ۲۳۴/۲۷۲$ و χ^2 بحرانی، یا جدول هم با درجه آزادی ۴ و آلفای ۰/۰۱ عبارت است از $\chi^2 (ب) = ۱۳/۲۷۶$ بنابراین نتیجه گرفته می شود که:

$$\chi^2 (م) = ۱۳۸/۲۴۰ > \chi^2 (ب) (df=۴ و a=۰/۰۱) = ۱۳/۲۷۶$$

به عبارتی دیگر مجذور کای محاسبه شده از مجذور کای جدول در سطح اطمینان ۹۹ درصد بزرگتر است. لذا فرضیه صفر رد شده و فرضیه آماری تائید گردید. بنابراین راه های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در زمینه تسهیلات و تجهیزات مورد نیاز واحدهای آموزشی عبارتند از: همکاری و مشارکت در بهسازی و زیبا سازی محیط و فضاهای آموزشی، همکاری و مشارکت در تهیه وسایل آموزشی و کمک آموزشی، مشارکت در تهیه و تأمین فضاهای مناسب، همکاری در تأمین امکانات بهداشتی مدارس، همکاری در تعمیر و مرمت وسایل و تجهیزات واحدهای آموزشی، همکاری در تهیه امکانات و وسایل مورد نیاز واحدهای آموزشی.

بحث و نتیجه گیری

نتایج بدست آمده نشان داد که مهمترین راه‌های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در آموزش و پرورش در هریک از ابعاد فعالیت‌های واحدهای آموزشی به شرح زیر می باشد:

- مهمترین راه‌های مشارکت، در بعد آموزش و تدریس عبارتند از: ایجاد تقویت مشارکت اولیای دانش آموزان در آموزش و تدریس واحدهای آموزشی، عبارتند از همکاری و مشارکت در ایجاد هماهنگی بین فعالیت‌های آموزشی و پرورشی، مدرسه و خانواده، همکاری در برگزاری کلاس‌های فوق برنامه، مشارکت در جلسات شوراها، مدرسه، همکاری در شناسایی مشاغل و هدایت تحصیلی فراگیران، مشارکت در برگزاری مسابقات و همکاری در فعالیت‌های گروه‌های آموزشی است. این نتایج بایافته‌های، میرکمالی (۱۳۷۵)، قاسمی پویا (۱۳۸۰)، سازمان آموزش و پرورش استان خوزستان (۱۳۸۱)، سپهری (۱۳۸۴) و عباسی (۱۳۸۵) همخوانی دارد.

- مهمترین راه‌های مشارکت، در بعد کارکنان عبارتند از: همکاری و مشارکت در تقدیر از معلمان فعال، مشارکت در برگزاری مراسم بزرگداشت مقام معلم، همکاری در ایجاد فضای مناسب، تکریم شخصیت علمی معلمان، همکاری در انجام سفرهای زیارتی - سیاحتی فرهنگیان و مشارکت در کاهش مشکلات اقتصادی کارکنان آموزش و پرورش است. این نتایج با یافته‌های، میرکمالی (۱۳۷۵)، قاسمی پویا (۱۳۸۰)، سپهری (۱۳۸۵) همخوانی دارد.

- مهمترین راه‌های مشارکت در بعد دانش آموزان شامل: مشارکت و همکاری در تهیه هدایا و جوایز، شرکت در مراسم‌های مختلف واحدهای آموزشی، مشارکت در ارائه خدمات به دانش آموزان کم بضاعت، ارائه خدمات رفاهی به مدرسه، همکاری در برگزاری گردش‌های علمی، آموزشی و تربیتی، مشارکت در کاهش مشکلات اخلاق و تربیتی فراگیران و همکاری در ارائه خدمات بهداشتی در راستای تأمین سلامت جسمی و روانی فراگیران است. این نتایج با یافته‌های، سپهری (۱۳۸۴) سازمان آموزش و پرورش استان خوزستان (۱۳۸۱)، آهنگران (۱۳۷۶) همخوانی دارد.

- مهمترین راه‌های مشارکت در بعد مالی و اداری عبارتند از: همکاری و مساعدت در ارائه کمک‌های مالی و مادی به واحدهای آموزشی، همکاری به مدیریت مراکز آموزش در اداره بهتر مرکز، مشارکت و همکاری در جذب و جمع آوری کمک‌های مالی و مادی افراد و سازمان‌ها و تأمین هزینه‌های مصرفی واحدهای آموزشی است. این نتایج با یافته‌های، جهانیان (۱۳۸۴)، میرکمالی (۱۳۷۵)، آلسن لان (۱۹۹۹) قاسمی پویا (۱۳۸۰)، سپهری (۱۳۸۵) همخوانی دارد.

- مهمترین راه های مشارکت در بعد ارتباط مدرسه با جامعه عبارتند از: مشارکت در انجمن اولیاء، همکاری در برقراری ارتباط بین جامعه و مدرسه، مشارکت در انتقال فرهنگ دینی و ملی به دانش آموزان، آشنا نمودن فراگیران یا نهادها و سازمان های موجود در جامعه، انعکاس نظرات و انتظارات مردم به واحدهای آموزشی، تشکیل مراکز مشاوره برای واحدهای آموزشی و مشارکت و همکاری به منظور بهره گیری مدارس از مراکز فرهنگی و تربیتی موجود در جامعه می باشد. این نتایج با یافته های، قاسمی پویا (۱۳۸۰) کوتز (۲۰۰۳)، سازمان آموزش و پرورش استان خوزستان (۱۳۸۱)، سپهری (۱۳۸۴) و عباسی (۱۳۸۵) همخوانی دارد.

- مهمترین راه های مشارکت در بعد امکانات مورد نیاز عبارتند از: همکاری و مشارکت در بهسازی و زیبا سازی محیط و فضاهای آموزشی، همکاری و مشارکت در تهیه وسایل آموزشی و کمک آموزشی، مشارکت در تهیه و تأمین فضاهای مناسب، همکاری در تأمین امکانات بهداشتی مدارس، همکاری در تعمیر و مرمت وسایل و تجهیزات واحدهای آموزشی، همکاری در تهیه امکانات و وسایل مورد نیاز واحدهای آموزشی می باشد. این نتایج با یافته های، قاسمی پویا (۱۳۸۰)، سازمان آموزش و پرورش استان خوزستان (۱۳۸۱)، سپهری (۱۳۸۴) همخوانی دارد.

منابع فارسی:

- آهنگرانی، ع. (۱۳۷۶). بررسی تأثیر آموزش مشارکت اولیاء بر رشد اجتماعی و پیشرفت تحصیلی فرزندان. شورای تحقیقات، اداره کل آموزش و پرورش تهران.
- احمدی، ی. (۱۳۷۵). بررسی میزان تمایل معلمان به شرکت در تصمیم گیریهای آموزشی. شورای تحقیقات، اداره کل آموزش و پرورش تهران.
- جهانیان، ر. (۱۳۸۴). پیش نیازهای اجرای مدیریت مشارکتی در مدارس، تهران، فصلنامه تعلیم و تربیت، سال بیستم، شماره ۸۰.
- جهانیان، ر. (۱۳۸۷). مدیریت آموزشی و آموزشگاهی، کرج، انتشارات سرافراز.
- جهانیان، ر. (۱۳۸۸). مدیریت مشارکتی رویکردی نوین در اداره سازمان ها، کرج، انتشارات سرافراز.
- زارعی، ح. (۱۳۸۵). بررسی موانع مشارکت در نظام اداری مدیران، مجله تحول اداری، شماره ۲۴ و ۲۵.

سازمان آموزش و پرورش خوزستان (۱۳۸۱). شناسایی راه‌های جلب مشارکت مؤثر مردمی توسعه آموزش و پرورش در ابعاد برنامه ریزی و فرهنگی از دیدگاه مدیران، معلمین و اولیای دانش آموزان خوزستان، شورای تحقیقات سازمان آموزش و پرورش خوزستان.

سپهری، ح. (۱۳۸۴). بررسی راه‌های جلب مشارکت مردمی در آموزش و پرورش، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت دانشگاه علامه طباطبایی.

صالحی، س.ح. (۱۳۸۰). "بررسی رابطه رضایت شغلی و مشارکت‌جویی"، فرهنگ مشارکت، شماره ۲۹

عباسی، ا. (۱۳۸۵). راه‌های افزایش مشارکت مردمی در آموزش و پرورش اصفهان از دیدگاه مدیران و اعضای انجمن اولیاء و مربیان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه اصفهان.

فقهی، فرهمند ن. (۱۳۸۱). مدیریت پویایی زمان، تبریز، انتشارات فروزش.

قاسمی پور، ا. (۱۳۸۰). مشارکت مردمی در آموزش و پرورش، تهران، انتشارات پژوهشکده تعلیم و تربیت

میرکمالی، س.م. (۱۳۷۵). مشارکت در تصمیم‌گیری در امور آموزشی و همبستگی با اثربخشی و کارآیی سازمانهای آموزشی، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۴۷.

منابع انگلیسی:

- Fagerlind, I., & Lawrence, S. (1991). *Education and national development* (2nd ed.). London: Pergamon Press.
- Gershberg, A. I. (1999). Fostering effective parental participation in education: Lessons from a comparison of reform processes in Nicaragua and Mexico. *World Development*, 27(4), 753 – 771.
- Kotze, T. G., & Plessis, P. J. (2003). Students as “co – producers“ of education: A proposed model of student socialisation and participation at tertiary institutions. *Journal of Quality Assurance in Education*, 11(4), 186 – 201.